

no hem de dubtar a qualificar-la de barbarisme ocasional de xurros, tolerat pel provincianisme d'alguns pocs. Es llegeix un hapax *sims* en un passatge del *Tirant* («T. 36 hores stigué *sims* algun recort», Ag III, 245 8); però com que és un cas únic, en les 1500 pàgines de l'obra, i a la mateixa llegim *sens*, unes poques ratlles més avall (cap 290 pri=*sens algú recort* Ri, 814 1), és clar que és una mera err. tip. Valia la pena que *AlcM* ho digués així, sense donar belligerància a semblant barbarisme.

A penes hem de dir res del català modern, puix que aquest llibre és històric i etimològic, però no una obra gramatical. La pronúncia moderna és *sensə* a Bna. i la major part del cat. or. (no pas *sensə*, *AlcM*) i ross, *sensə* en algunes comarques del cat or (Bisbat de Girona i alguna altra). e excepcional que s'explica pel caràcter proclíctic del mot; *sensə* a les Illes, *sense* en val i cat. occidental.

Recollim, a continuació, algunes locucions peculiars. *Sens tot si* 'sense admetre condicionament' > 'sense dubte': «Si dos dits fos venguda pus alta l'ascona, e lo rey que no era ben guaranit, de part a part lo haguera passat *sens tot si*», Desclot (fets de 1285, ed. Sold 568b; ed Buchon-Coroleu, 336). *Sens que no*, en diverses variants, 'sense + infinitiu'. doc. ross. de 1312, *RLR* XXIX, 64, context en *oscar*; «--- vui en Roma --- e Lombardia --- cascan diu: —Mon pare devia ésser la un d'aquells cent qui ab lo rei Carles devia entrar en lo camp contra lo rei d'Aragon— e preen-se'n molt ---; per què, veus ['vet aquí'], *sens que* res no li costà, quants amics sabé guanyar a si e als seus», Muntaner (fets de 1283, Casac. II, 62.7, § 88); «*sens que* altra cosa no y avia», JoMartorell (Ag III, 204 20); i veg més exs. medievals en Klesper, *BDC* XVIII, 404.

Sense 'a més de, a part de' (cita d'Eiximenis en *AlcM* (e): «La filla del marxant - diuen que és la més bella: / no és la més bella, no, —qu'altres n'hi ha *sense ella* / — la-bi-run-do / —Quina donzella! — la-bi-run-do»⁴ Ūs encara popular en moltes bandes: «Jesus, Toni, que m'agrades, / i no ho he dit a ningú! / Molts en vénen, *sense* tu, / si tu vols, vendran debades» cobra mallorquina. «Lo campanar és també nou, de alguns 16 anys, ochavat y prim, ab quatre gerros, *sense* lo del cap de munt de la petita cúpula del campanar, sobre del qual és lo panell», B. de Maldà (*Excursions*, p. 38). I en conversa amb valencians: «en queda una altra *sense* eixa» (Demús, 1962).

En les altres llengües romàniques, el ll. *sine* ha restat en totes, llevat el romanès, car fins ha deixat rastres en parlars dalmàtics i sards. En totes hi ha problemes petits o grans en la seva evolució fonètica Però hem de mirar com segur que, fins en italià, rètic i francès, el mot usat amb aquesta funció prové únicament de *sine* i no pas d'altra cosa, a desgrat de l'opinió que els cerca un doble origen —*sine* i *absentia*

Pel que fa a les llengües hispàniques, com ja vaig explicar en els meus *DCEC/DECH*, no hi ha gaire problema, car l'evolució del port. *sem* és normal, i allí indico en quina forma la *i* anòmala del cast. *sim* (que alguns han cregut absurdament cultisme, i altres hi

cerquen una estranya contaminació de *smo*) s'explica per fonètica sintàctica. Ja hem vist que aquestes accions excepcionals de fon. sintàctica també entren en joc en cat, i així mateix en lleng. d'oc. I aquí està també la clau de les dificultats italianes, franceses etc. La major part dels romanistes hi han aclucat els ulls, i és que, és clar... el que passa en cat. i en llengua d'oc. no té importància. Això els ha privat de veure la raó.

En llengua d'oc, la forma *ses* < *sens* predomina molt, almenys en els trobadors, juntament amb *senes* (com en cat. arcaic, V. supra) El *PSW* (VII, 591) dóna 11 exs. d'aquesta, entre ells dels més antics i clàssics: G. de Peitieu, B. de Born, Peire d'Alverne, Folquet de Marselha, Elias de Barjols, dos cops en *Flamenca* *Sense* allà és modern i d'àrea pirinenca, no gaire més: Vall d'Aran, Rohlf's troba *senbe* a Batmala, *sense* en el Comenge (Fos, Luixon) i la Vall d'Aura, *sinse* en algun lloc de l'Alta Bigorra (Argelès, revelant el contacte amb Aragó, *Le Gc*, 137, § 345); però fins a Sarrancolin, ja arran de l'alta Bigorra, arriba la forma igual a la catalana: «*sense* brico de pòu» 'sense gens de por', *Arm dera Mount*. 1931, 33. A StGaudens «*sence*: sans; à moins que» (Dupleich) Segons l'*ALGc* (II, 443, amb *sense klésk* traduint [un oeuf] *sans coquille*) l'àrea gascona de la forma *sense* comprèn l'Arieja, Coserans, Comenja, SE de HPyr i N. de Bigorra i SO d'Armanhac, incloent cap al N fins a la línia Lourde-Riscle-Eauze-Gimont i el Savès, en el Bearn *sens/sens krésk*, i des de Tolosa al N. i NO. ja hi ha *sen* o *sān* fins al Medoc.

A l'Aude apareix, en concurrència amb les altres, una forma del nostre mot, igual a la catalana, *sense*, des de 1509: «soma pagadora *sense* deguna mercé» a Limós (Sabarhès, *Comptes Consul de Lamoux*, p. 259, on també hi ha quatre o cinc exs. més antics, de *sens*, *ses* i *senes*)

Però en terres provençals, apareix la forma *sensa*, corresponent a la italiana; almenys fins al Roine: *sensio* pren el *TdF* com a bàsic, i és la que dóna en totes les cites fraseològiques (una dotzena). I ja és oc. antic, llavors encara *sensa*. No sols en *La Nobla Leyczon* (Appel, *Chrest*, 108 6), que és valdès del S. XIII o XIV, car el *PSW* en dóna bastants exs. medievals, tots ells de Provença o de Tarascó del Roine, i, la major part, de la banda alpina. Se n'hi pot afegir. *sensa licencia* bis en un doc. de Dinha, capital de Basses-Alpes (*RLR* xxxii, 170); «*senssa* pensar nul point d'outrage», valuós estant assegurat pel metre, en un text del S. XIV, el poema *Blandin de Cornoalba* v. 2295; només és que geogràficament és problemàtic: Paul Meyer el creia d'autor català, però no prenguem aquesta *a* per una grafia de cat. or. (que no n'hi ha), mentre que el nostre *Alart*, amb més coneixements catalans, ho refuta i suggereix que fos escrit a Montpeller, ço que explicaria els pocs catalanismes que creia veure-hi Meyer (*RLR* v, 290) de tota manera, encara seria força apartat d'Itàlia (si bé és veritat que sembla notar-s'hi la mà d'un copista d'aquell país)

L'it. *senza* ha estat el cavall de batalla dels qui neguen la mono-gènesi del mot romànic, creient-lo in-